

tovrane, pozemne zlatovrane, madagaskarske zlatovrane, pupavci, šumski pupavci i kljunorošci.

smreka, ① (smrč; *Picea*), biljni rod četinjača iz por. borova s o. 40 vrsta; u nas obična s. (*P. abies*); njezino mekano drvo (*smrekovina*) služi za građu, pokućstvo, glazbala itd., a smola za dobivanje terpenina. U parkovima česte: gradska smrekica (*P. pungens*), *P. engelmanni* i reliktna Pančičeva omorika (*P. omorika*); ② → smrika.

smrika (kleka, smrič, smreka, šmrika; *Juniperus oxycedrus*), mediteranski grm iz por. čempresa; iz zrelih bobala dobiva se eterično ulje i rakija smrekovača.

smrt, stanje organizma nakon prestanka funkcije vitalnih organa (mozak, srce); *klinička s.*, nepovratan i konačan prekid srčanoga rada i krvnog optoka te disanja; *moždana s.*, nepovratan i konačan prekid moždane funkcije; *biološka s.*, odumiru sva tkiva i organi u tijelu; *prividna s. (zamrlost)*, stanje u kojem su vitalne funkcije svedene na minimum, može trajati najviše 48 sati.

smrtna kazna, kazna lišenja života osuđenika; od 18. st. u nekim zemljama pada njena učestalost ili se ukida, ali i danas postoji u velikom dijelu svijeta (npr. u SAD-u, Kini, u više islamskih država).

smrtnost → mortalitet

smuđ

smukulja

smreka ①, obična smreka

snijeti, pšenice i kukuruza

snijeg, kristali snijega

Willebrord Snellius

smrtovnica, javna isprava o smrti neke osobe; sastavlja je matičar, a sadržava podatke važne za pripremu ostavinskoga postupka (datum i mjesto smrti i dr.).

smrzavanje. ① Promjena agregatnoga stanja iz tekućega u čvrsto. ② MED stanje znatno snižene tjelesne temp. zbog hladnoće i/ili intenzivna gubljenja tjelesne topline, pri čem nastaje oštećenje cijelog organizma; smrt nastupa kada tjelesna temp. izmjerena u rektumu padne ispod 20°C; *smrzotina (kongelacija)*, akutno lokalno oštećenje kože i potkožja hladnoćom.

SMS (akr. od engl. Short Message Service), sustav za slanje i primanje kratkih tekstova (do 160 znakova) preko mobitela (SMS-poruke); prošireni mu je oblik *MMS* (akr. od engl. Multimedia Messaging Service), kojim se mogu slati slike, zvučni ili videozapis. Također naziv za tekstove (poruke) poslana tim sustavima.

smuđ (smuč; *Stizostedion lucioperca*), grabežljiva riba koštunjača iz por. grgeča; živi u eur. i srednjoaz. rijekama, u Azovskom moru i Finskom zaljevu; ekonomski važna, uzgaja se i u ribnjacima.

smukulja (*Coronella*), rod zmija iz por. guževa; u nas raširena neotrovna, obična s. (*C. austriaca*).

Smuts [smœts], Jan Christiaan (1870–1950), južnoaf. i brit. general, političar i filozof; za rata 1899–1902. zapovijedao britskim komandosima, 1915–18. vodio operacije protiv njem. afr. posjeda. Nakon osnutka Južnoaf. unije min. te premijer 1919–24. i 1939–48. pridonio osnutku Lige naroda i OUN; potkraj života promicao ublažavanje segregacionizma. Utemeljitelj biol. holizma. *Sjećanja na Burski rat; Afrika i neka svjetska pitanja; Holizam i evolucija; Prema boljem svijetu.*

Sn, kem. simbol za kositar (*stannum*).

snack bar [snæk ba:] (engl.), ugostiteljski objekt u kojem se u svako doba može nešto na brzinu pojediti ili popiti; zalognajnica.

Snačići (Svačići), hrv. plemićki rod s posjedima u Pocetinju 11–15. st. Pripadali zajednici »dvanaest hrv. plemena« koja se spominje u *Pacta conventa*. Među prvima je zabilježen ban *Petar*, u historiografiji poistovjećen s posljednjim hrv. kraljem, poginulim 1097. u bitki na Gvozdu. U 14. st. ističe se *Nelipac*, utemeljitelj obitelji knezova Cetinskih (Nelipčića, Nelipića).

snaga, fizikalna veličina koja opisuje brzinu izvršavanja rada ili prijenosa energije; količnik energije i vremenskog intervala; mjerna je jedinica vat (W).

snajperist (engl.), u voj. i policijskim snagama, strijelac uvijekšan i opremljen snajperskom puškom za pogađanje pojedinačnih živih ciljeva, vrijedne tehnike i sl. na velikim udaljenostima. Nekad se naziva i *oštrotrijelcem* (izvorno u 18. st., vojnik koji se bori samostalno, izvan linijskoga poretka).

Snake [sneik], rijeka u SZ dijelu SAD-a, duga 1670 km; prtok Columbije. Izvire na području Stjenjaka; vodopadi. Hidroelektrane.

snast, jedra jedrenjaka ili jedrilice s opremom za njihovo podizanje i razapinjavanje; obuhvaća *jedrilje, jarbolje, oputu i vrv*.

Snell [snel], Bruno (1896–1986), njem. klasični filolog; sveuč. profesor; studije o grč. kazalištu i kulturi, izdanja grč. pisaca. *Otkriće duha; Pjesništvo i društvo.*

Snell [snel], George Davis (1903–96), am. imunolog; otkrio glavni sustav histokompatibilnosti. Za rad na genski određenim strukturama stanične membrane odgovornima za imune reakcije s B. Benacerrafom i J. Daussetom dobio 1980. Nobelovu nagradu za fiziologiju ili medicinu.

Snellius [sne'liys], Willebrord (pr. prez. Snell van Royen) (1580–1626), niz. astronom i matematičar;

osmislio metodu mjerenja luka Zemljina meridijana s pomoću 33 trokuta; otkrio kako kut loma svjetlosti ovisi o vrsti medija kroz koji se svjetlost širi (*Snellišov zakon*).

Snellišov zakon, zakon loma svjetlosti: svjetlost koja pada na granicu između dvaju optičkih sredstava lomi se tako da upadna i lomljena zraka leže u istoj ravnini, a omjer sinusa upadnoga kuta i kuta loma jednak je omjeru indeksa loma drugoga i prvoga optičkog sredstva.

snijeg, oborina u krutom stanju; nastaje sublimacijom vodene pare u obliku razgranjenih heksagonalnih kristala i zvjezdica.

snijeti (*Ustilaginales*), red parazitskih gljiva stapačara bez plodišta; žive pretežitno u stanicama višeg bilja; uzrokuju velike štete na žitaricama, npr. *Ustilago mayidis* na kukuruzu, a *Tilletia tritici* na pšenici.

snimatelj, osoba koja snima film ili video s pomoću kamere i koja je odgovorna za film. fotografiju; kameraman.

snizilica → predznak ②

snob (engl.). ① Osoba koja nastoji izgledati otmjenom, biti što sličnijom pripadnicima tzv. visokoga društva. ② Osoba koja drži inferiornima osobe koje joj po obrazovanju, podrijetlu, bogatstvu i sl. nisu ravne.

Snofru (Snefru) (?–2589. pr. Kr.), egip. vladar od o. 2613. pr. Kr. Organizirao voj. pohode u Nubiju i na Sinajski poluotok. Izgradio tri piramide tzv. prelomljenu, crvenu piramidu kraj Dahshura te treću kraj Meduma.

Snoilsky [snɔ'ɪl'ski], Carl (1841–1903), šved. pjesnik; nazvan »posljednjim klasikom Švedske«; pisao vrlo dotjerane sonete, bio majstor forme. *Švedske slike.*

Snorri Sturluson [snɔ'ri stý'r'dlyson] (1178/79–1241), islandski pisac; erudit, povjesničar i političar; jedan od prvaka stare nord. književnosti. Pjesnik i obnovitelj edda, stvorio neku vrstu poetike (teoretske i praktične) u trodijelnom djelu koje je nazvao *Edda*. Autor životopisa norveških kraljeva *Krug svijeta (Heimskringla)*.

snošaj (koitus, kopulacija), spolni odnos, spajanje muškarca i žene (ili mužjaka i ženke) s pomoću spolnih organa; prodor penisa u rodnicu; *prekinuti snošaj* (coitus interruptus), spolni čin koji se prekida pred ejakulacijom da bi se spriječilo začeće.

snovanje, oblikovanje uzdužnoga sustava niti kao osnove za tkanje; u ind. proizvodnji izvodi se strojevima *snovaljkama*.

Snow [snəʊ], Charles Percy (1905–80), engl. pisac i fizičar; sveuč. profesor; autor ciklusa romana *Stranci i braća (Profesori; Hodnici moći i dr.)* iz suvremenoga engl. života; tematski vezan uz akademske i vladajuće krugove.

snowboard [snəʊ'bo:rd] (engl.), daska za skijanje.

Snow Mountains [snəʊ maʊn'tinz] → Maoke

Snyder [snaɪ'dæ:], Gary (1930), am. pjesnik, esejist i antropolog; pripadnik »beat generacije«; u njegovom se pjesništvu očituje napetost između zapadnjačke i istočnjačke kulture. Dobitnik Pulitzerove nagrade 1975. *Mitovi i tekstovi; Otok kornjača; Beskrajne planine i rijeke; Poezija i primitivno.*

Snyders [sneɪ'də:rs], Frans (1579–1657), flam. slikar; predstavnik baroknoga slikarstva. Istaknuo se mrtvim prirodama prikazujući divljač, perad i ribu s voćem i cvijećem.

Snjeguljica, lik iz njem. narodne priče koju su zapisala braća Grimm; djevojka koja se od ljubomorne mačehe skloni kod sedam patuljaka. Od mnogobrojnih adaptacija priče najpoznatiji je crtani film W. Disneyja (1937).